

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA
IES "Maximino Romero de Lema"
981 719149 - 981 719156 Prado da Torre S/N 15150 - Baio - (Zas)
ies.maximino.romero.delema@edu.xunta.es

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA DO DEPARTAMENTO DE

DEPARTAMENTO DE RELIXIÓN

1º DA ESO

LÓPEZ SOUTO, Mª Trinidad
Xefa de Departamento

Índice de contidos

1.- Introducción e contextualización.....	1
2.- Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....	1
3.- Obxectivos.....	1
4.- Estándares de aprendizaxe avaliáveis.....	1
4.1.- Temporalización.....	1
4.2.- Mínimos esixibles para superar a materia.....	1
4.3.- Procedementos e instrumentos de avaliación.....	1
5.- Metodoloxía didáctica.....	1
6.- Materiais e recursos didácticos.....	1
7.- Avaliación, cualificación e promoción do alumnado.....	1
8.- Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente.....	1
9.- Actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....	1
10.- Procedementos que lle permitan ó alumnado acreditar os coñecementos necesarios (BAC).....	2
11.- Avaliación inicial.....	2
11.1.- Medidas individuais ou colectivas a adoptar en función dos resultados.....	2
12.- Medidas de atención á diversidade.....	2
13.- Elementos transversais.....	2
14.- Actividades Complementarias e extraescolares.....	2
15.- Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación.....	2

1.- Introducción e contextualización

A formación relixiosa no currículo escolar non depende da confesionalidade ou non do estado pois é un dereito fundamental da persoa recollido na Constitución:

Os poderes públicos garantirán o dereito que asiste aos pais para que os seus fillos reciban a formación relixiosa e moral que estea de acordo coas súas conviccións.

(Art. 27.3.1978) Tamén se recolle ese dereito na Disposición Adicional Segunda da Lei Orgánica da Educación, 2/2006 de 3 de maio, aínda vixente, establecendo que o ensino da relixión incluírase como área nos niveis educativos que corresponda. Dita Disposición determina, en canto á presenza curricular e condicións académicas, a exclusiva competencia da xerarquía eclesiástica para precisar o currículo propio do ensino relixioso. As disposicións constitucionais responden a esta sociedade nosa que é democrática e pluralista, cuxo sistema educativo ten que corresponderse co sistema resultante das conviccións dos cidadáns pública e libremente expresadas. A relixión é un feito presente universalmente na humanidade e na nosa sociedade galega, de aí a necesidade dun estudo sistemático para comprender a nosa historia e cultura que están conformadas por crenzas, símbolos e valores do cristianismo. Neste marco a materia de relixión católica é unha disciplina equiparable ao resto das materias, con rigor científico, que se presenta como opción libre para os alumnos e obrigatoria para os centros. Especificamente ten como obxectivo unha educación de calidade (desde a proposta duns coñecementos, valores e actitudes que conforman o seu propio currículo) e unha formación integral do educando (facilitándolle unha proposta de sentido último para a súa vida e iluminando o fundamento daqueles valores comúns que fan posible unha convivencia libre, pacífica e solidaria). A educación dos nosos rapaces quedaría mermada de non axudarlles a desenvolver todas as capacidades inherentes ao ser humano, entre as cales atópase, dun xeito constitutivo, a capacidade transcendente que é básica na persoa e adquire o seu auténtico cumprimento na procura do sentido último da vida. O IES Maximino Romero de Lema situado no Concello de Zas recolle alumnos procedentes da contorna, todos eles co factor común do cristianismo como factor imprescindible na formación das súas diversas identidades. De xeito máis ou menos acentuado iso nótase no tocante á súa cultura relixiosa e reflicten a sociedade galega na que naceron que está embebida de ritos, costumes, festas e valores de fondas e longas raíces cristiás. Tamén, desde hai uns anos, aumentou o ingreso de alumnos procedentes de outros países, cadanseu coas súas propias peculiaridades. En conclusión, o currículo da opción confesional católica que é a base desta programación didáctica argumentase por as diversas motivacións sinaladas, en catro grandes dimensións:

Dimensión científica: No seu estatuto epistemolóxico orixinal a opción relixiosa católica entra no ámbito educativo en confrontación e diálogo con aqueles outros tipos de saberes e racionalidade que operan na escola. Preséntase no ámbito escolar co carácter científico co que se abordan, na cultura universitaria, as ciencias da relixión e a teoloxía. Os seus contidos son saberes cun fundamento e un método científico propios, implantados con rigor e tradición nos Estados da nosa contorna cultural.

Dimensión cultural e histórica: Ensina a incidencia que o cristianismo, nos seus contidos doutrinarios e as súas formas históricas, ten na cultura galega, española e europea. O patrimonio cultural, histórico e antropolóxico que a sociedade galega recibe do pasado está vertebrado por contidos relixiosos dando abondosos froitos na arte, nos sistemas de significación moral, na creación popular e na acción social.

Dimensión humanizadora: O ensino relixioso católico constitúe unha achega eficaz na maduración da personalidade integral do alumno, enraizando os mesmos obxectivos do sistema educativo nun núcleo referencial de ideas, valores e crenzas que permiten ao alumno dar resposta ás súas interrogantes máis radicais, axudándolle a atopar as respostas que poderá asumir como opción libre e persoal. Aporta unha cosmovisión que fai posible a apertura cara o sentido último da vida e, xa que logo, ao sentido da ciencia, da cultura e da identidade mesma da persoa humana facéndoa libre e creativa.

Dimensión ética: Expón as invitacións morais que contén a mensaxe cristiá como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesucristo. Ofrece un xeito de ver a vida onde atopar un concepto de home, un núcleo referencial de ideas e crenzas e a proposta dunha escala de principios e valores. Axuda a fundamentar os valores e virtudes capaces de educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno, en orde a facer posible a maduración na responsabilidade, o exercicio da solidariedade e da caridade.

2.- Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

2.1. Competencia en comunicación lingüística.

O ensino relixioso católico na escola sérvese da linguaxe académica e das linguaxes que conforman a cultura. O diálogo da fe coa cultura contribúe á competencia en comunicación lingüística do alumno durante a clase de relixión por os seguintes descritores:

2.1.1. *Comunicación oral-escrita:*

- escoitar, comprender e dialogar cos compañeiros sobre textos e ideas relixiosas.
- expoñer con precisión as crenzas relixiosas.
- expresar sentimentos e emocións na linguaxe da relixión.
- expresar e argumentar as crenzas e opinións sobre a relixión.

2.1.2. *Representación, interpretación e comprensión da realidade:*

- interpretar e comprender textos relixiosos (bíblicos, teolóxicos, doutriniais, litúrxicos, espirituais) cada un desde o seu xénero literario ou natureza específica.
- reter textos mediante a penetración na dinámica dos mesmos.
- descifrar signos, símbolos, imaxes e obxectos da relixión.
- formular preguntas achega dos feitos, obxectos ou ideas relixiosas.
- xerar hipóteses explicativas dos feitos ou ideas relixiosas que observa.

2.1.3. *Construción e comunicación do coñecemento:*

- manexar información das diferentes fontes do coñecemento relixioso.
- coñecer e practicar os métodos de construción do coñecemento relixioso. Dedutivo: das fontes ás doutrinas, e destas a explicacións actualizadas. Indutivo: das preguntas xurdidas da análise da realidade á procura de respostas nas fontes e doutrinas relixiosas.

2.1.4. *Organización e autorregulación do pensamento, as emocións e as condutas:*

- Captar a dimensión estética da linguaxe relixiosa narrativa ou simbólica.
- Organizar o coñecemento da realidade relixiosa en esquemas conceptuais.
- Observar feitos e condutas e relacionalos con causas e consecuencias materiais e emocionais.
- Formular xuízos e/ou decisións éticas fundamentadas no código relixioso.
- Utilizar o diálogo para confrontar as ideas relixiosas dos demais coas propias.
- Ter en conta as ideas dos demais en materia de relixión.

2.2. Competencia matemática.

O ensino relixioso tamén contribúe á competencia matemática cando axuda a que o alumno relacione datos da Biblia coa historia, cando contabiliza expresións de cifras que aparecen no currículo e cando usa estatísticas para a descrición e a análise da realidade social. Descritores correspondentes:

2.2.1. Utilización e relación de formas de expresión e razoamento lóxico:

- Clasificar os obxectos, feitos e ideas da relixión en conxuntos coherentes.
- Aplicar o razoamento dedutivo ás crenzas relixiosas, condutas e consecuencias.
- Empregar o razoamento indutivo partindo da observación da realidade para formular principios relixiosos.
- Aplicar o razoamento lóxico na formulación das preguntas e respostas sobre a relixión.
- Expoñer o pensamento relixioso seguindo cadeas argumentais.
- Construír unha visión do mundo consecuente coas crenzas relixiosas.

2.3. Competencia no coñecemento e interacción co mundo físico.

As clases de relixión contribúen ao desenvolvemento desta competencia a través das ciencias relixiosas, iluminando as respostas e as solucións aos problemas que xorden na interacción do ser humano co medio físico e con si mesmo. Tamén contribúe á valoración ética do uso da ciencia e da tecnoloxía. Á súa vez apoia e dá sentido ás habilidades e destrezas relacionadas coa ecoloxía que se adquiren desde esta competencia. Descritores:

2.3.1. Interactuar co mundo físico nos espazos naturais e xerados pola acción humana:

- Contemplan o mundo físico nas súas dimensións material e simbólica.
- Observar de forma metódica e sistemática a realidade relixiosa.
- Utilizar as Ciencias da Relixión para a análise e comprensión da realidade relixiosa.

2.3.2. Posibilitar a comprensión dos sucesos e a predición das súas consecuencias:

- Buscar respostas relixiosas ao sentido último da realidade física, respectando a lexítima autonomía da natureza e do coñecemento científico.
- Detectar os factores morais, filosóficos e relixiosos implicados nos problemas do medio ambiente.
- Coñecer o pensamento relixioso sobre a realidade física e medioambiental.

2.3.3. Elaborar actividades dirixidas a mellora e preservación das condicións de vida propia, das demais persoas e do resto de seres vivos:

- Instaurar na vida propia a experiencia contemplativa cara ao medio natural como espazo de realización humana máis aló da súa dimensión utilitarista ou consumista.
- Elaborar proxectos para a preservación e mellora do medio ambiente mediante a aplicación de principios, actitudes e comportamentos baseados na relixión.

2.4. Competencia no tratamento da información e dixital.

O ensino relixioso integra as TIC para o tratamento da información, para a súa obtención e selección crítica. É unha materia na que teñen un importante papel os recursos tecnolóxicos ao alcance de estudantes e profesores, pois facilitan o traballo tradicional e ofrecen novas aplicacións. Para esta competencia usaremos os seguintes descritores:

2.4.1. Obter información, procura, selección, rexistro e tratamento:

- Coñecer e utilizar fontes de información sobre o feito relixioso.
- Aplicar criterios para a selección da información relixiosa.
- Utilizar instrumentos de rexistro para a información relixiosa.

2.4.2. Transformar a información en coñecemento:

- Organizar en conxuntos coherentes e en esquemas conceptuais previos a información relixiosa obtida.
- Conectar a información relixiosa coas inquietudes e necesidades relixiosas dos seres humanos concretos.

2.4.3. Comunicar a información:

- Utilizar os medios TIC para a comunicación da información e do coñecemento relixioso.
- Intercambiar información e ideas relixiosas mediante a Rede.

2.5. Competencia social e cidadán.

Na súa acción humanizadora, o ensino relixioso católica expón, fundamenta e xerarquiza os valores e virtudes capaces de educar a dimensión moral e social da personalidade do alumnado, en orde a facer posible a maduración da corresponsabilidade, o exercicio da solidariedade, da cooperación, da liberdade, a xustiza, a igualdade e a caridade; todo iso, como expresión coherente do coñecemento de Deus, revelado en Xesucristo e, ao mesmo tempo, como resposta ás grandes preguntas sobre o sentido da vida que xa nesta idade fórmulanse os alumnos/as.

2.5.1. Comprender a realidade social:

- Coñecer e comprender o feito relixioso e a súa diversidade na sociedade actual.
- Comprender a existencia de diversas perspectivas para a análise da realidade relixiosa.
- Valorar a achega da relixión en aspectos da realidade social (institucións, ética, leis...)

2.5.2. Cooperar e convivir:

- Investigar en equipo sobre o feito relixioso.

- Valorar e respectar o principio democrático de liberdade relixiosa e de conciencia.
- Cooperar en proxectos con crentes doutras relixións.
- Dialogar sobre situacións e problemas de carácter ético e relixioso.
- Aplicar os principios da ética relixiosa á resolución de conflitos.

2.5.3. Exercer a cidadanía democrática e contribuír a melloralas:

- Detectar e formular problemas de orde relixiosa a partir da observación da realidade social a escala planetaria e local.
- Valorar e utilizar os principios do pensamento relixioso como instancia crítica da sociedade.
- Mostrar un diálogo interrelixioso e ecuménico como medio de encontro entre culturas, integración das persoas, enriquecemento mutuo e construción da paz mundial.
- Apreciar e respectar o principio democrático de laicidade.

2.6. Competencia cultural e artística.

O ensino relixioso católico non soamente aporta á competencia cultural e artística uns coñecementos da arte e cultura con referencia relixiosa e unhas destrezas, senón tamén o sentido e profundidade da súa presenza que remite a un xeito concreto de ver a vida, de expresala e de vivir a cultura desde a achega cristiá. Facendo isto contribúe activamente á conservación do patrimonio cultural e artístico, tanto da propia comunidade como doutras comunidades.

2.6.1. *Comprensión, coñecemento, apreciación, valoración crítica:*

- Comprender as obras artísticas relixiosas desde as experiencias e/ou os textos relixiosos que as inspiran así como desde as experiencias e/ou as mensaxes que pretenden transmitir.
- Expresar elementos relixiosos a través da creatividade, a imaxinación e a iniciativa.
- Coñecer e apreciar o patrimonio artístico de inspiración relixiosa.
- Interpretar a evolución do pensamento relixioso a través das manifestacións artísticas do mesmo ao longo da historia.

2.6.2. *Creación, composición, implicación:*

- Crear expresións artísticas desde a propia percepción do relixioso.
- Mostrar interese e participar na vida cultural e relixiosa da comunidade.
- Mostrar interese e contribuír na conservación do patrimonio artístico relixioso.

2.7. Competencia para aprender a aprender.

O ensino da relixión contribúe ao desenvolvemento da competencia de aprender a aprender fomentando as capacidades de aprendizaxe: atención, memoria, experiencia, o impulso do traballo en equipo, a síntese da información e opinión. Axúdalle aos alumnos a ser protagonistas da súa propia aprendizaxe como resposta á vontade de Deus de que o ser humano colabore activa e libremente co plan divino.

2.7.1. *Tomar conciencia das propias capacidades e coñecementos:*

- Mostrar interese por coñecer e comprender a realidade relixiosa.
- Tomar conciencia das capacidades persoais que poden supoñer achegas positivas á comunidade crente ou ao feito relixioso na sociedade.
- Ter unha idea axustada do propio nivel de coñecemento, comprensión e compromiso co feito relixioso.

2.7.2. Xestionar e controlar as propias capacidades e coñecementos:

- Investigar de xeito persoal no ámbito da relixión.
- Suscitarse e formular preguntas sobre a realidade relixiosa.
- Transformar a información relixiosa en coñecemento propio.
- Aplicar coñecementos relixiosos a diferentes situacións e contextos.
- Atopar e utilizar canles para canalizar as capacidades persoais tanto na comunidade crente como no feito relixioso na sociedade.

2.7.3. Manexar de forma eficiente recursos e técnicas de traballo intelectual:

- Manexar as ferramentas básicas de procura de información aplicadas á investigación do feito relixioso.
- Sintetizar o coñecemento relixioso en esquemas conceptuais.
- Ser capaz de relacionar o coñecemento relixioso coas cuestións antropolóxicas ás que fan referencia.
- Estar ao día da información relixiosa a través dos medios de comunicación.
- Coñecer e valorar as diferentes fontes de información relixiosa.

2.8. Competencia sobre autonomía e iniciativa persoal.

Por propoñer a Xesucristo como camiño que xera autonomía e liberdade, e por o testemuño de homes e mulleres santos ao longo da historia, o ensino relixioso católico diríxese á persoa concreta nas súas raíces e na súa identidade propia, nas súas posibilidades humanas de acción e de servizo facendo posible que o alumnado se coñeza a si mesmo no seu ser máis profundo, nas súas potencialidades, na súa dignidade e no seu sentido educándoo na iniciativa persoal e autónoma polo ben e a verdade.

2.8.1. Valores e actitudes persoais:

- Mostrar as súas propias calidades como ferramentas ao servizo dunha misión cara ao mundo global e próximo.
- Demostrar sentido ético ante a vida (convicción de que a acción require reflexión e discernimento).
- Entender o traballo humano como fonte de realización persoal e de servizo á sociedade.
- Entender a relixión como factor de humanización, de xustiza e de paz.
- Emitir xuízos éticos e tomar decisións inspiradas nos principios morais da relixión.

2.8.2. Planificación e realización de proxectos:

- Avaliar accións e proxectos da comunidade relixiosa.

- Planificar e participar en proxectos relacionados coa misión cristiá.
- Adaptar proxectos misioneiros a contextos e situacións propias dun Centro educativo.

2.8.3. Habilidades sociais de relación e de liderado de proxectos:

- Propoñer proxectos relacionados coa misión a outros compañeiros co fin de animar unha acción colectiva.

3.- Obxectivos

Obxectivos xerais	Temporalización
Valorar a situación na que chegan os alumnos. Preparar os recursos técnicos necesarios	Desde o comezo das clases ata principios de outubro.
<ul style="list-style-type: none"> - Identificar as características principais da relixión na Prehistoria. - Recoñecer un mito nunha historia dada e identificar as súas características. - Recoñecer os trazos principais do hinduísmo e do budismo. - Identificar as características xerais das tres relixións monoteístas: xudaísmo, cristianismo e islam. - Coñecer todo o referente ao país e infancia de Xesús. - Describir á Virxe María. 	1ª Avaliación
<ul style="list-style-type: none"> -Recoñecer a Xesucristo como o gran modelo dos cristiáns. - Identificar os relatos , as mensaxes e os feitos que utilizou Xesús para facer presente o Reino de Deus. - Valorar a influencia da vida de Xesús no arte.(Concretar no cine). - Identificar que se celebra cada díade Semana Santa e recoñecer as procesións como manifestacións consentido relixioso. - A partir dos relatos evanxélicos das aparicións de Xesucristo descubrir o sentido da resurrección e identificar o proceso de recoñecemento do Resucitado. 	2ª Avaliación

- Relacionar Pentecoste e Pascua	
-A vida como un regalo de Deus. O proxecto de vida dos cristiáns a partir do proxecto de vida de Xesús. - Recoñecer o matrimonio como un verdadeiro proxecto de vida e de amor. - Coñecer o sacramento do Matrimonio e o significado da familia como Igrexa doméstica. - Vida na familia, reflexionar sobre a actuación na casa e comprometerse a mellorala	3ª Avaliación

4.- Estándares de aprendizaxe avaliáveis

4.1.- Temporalización

Desde o comezo das clases ata principios de outubro

0. Unidade de inicio: Presentación, Biblia, portátil Abalar, avaliación inicial, e-mail, seguridade na rede

1ª Avaliación

1. O inicio das relixións
2. As relixións actuais
3. O nacemento de Xesús

2ª Avaliación

4. Palabras e feitos de Xesús
5. Paixón e morte de Xesús
6. A gran festa cristiá

3ª Avaliación

7. A vida dos cristiáns
8. Compartir a vida

4.2.- Mínimos esixibles para superar a materia

Os mínimos esixibles na materia de relixión católica neste curso 2015-2016 para Primeiro ESO serán acadados polos alumnos sempre que cumpran os seguintes requisitos:

1. Que o alumno teña mantido ao longo do curso unha actitude positiva de participación e implicación nas actividades e tarefas propostas. Inclúe tamén que teña desenvolvido o respecto aos demais e aos materiais usados, sexan persoais, de compañeiros ou do Centro.
2. Que o alumno teña realizado, a lo menos, o 50% das tarefas propostas para o grupo durante o curso e que reflicte esa realización nun caderno de apuntamentos, nos envíos de correo electrónico ou nun blog. Estes han de estar limpos, ordenados e gardando as normas de respecto debidas.
3. Que o alumno entregue o necesario nos prazos previstos.
4. Que o alumno saiba buscar unha cita na Biblia.
5. Que o alumno identifique as características principais da relixión na Prehistoria e que recoñeza un mito entre algúns textos.
6. Que o alumno compare tres nomes de deuses da relixión nas antigas Grecia e Roma.
7. Que o alumno organice nunha táboa os trazos principais das cinco grandes relixións da actualidade.
8. Que o alumno sintetice nunha breve redacción o nacemento, vida, mensaxe, paixón, morte e resurrección de Xesucristo.
9. Que o alumno formule algunhas características da vida cristián podendo facer uso de parábolas, manifestacións artísticas, símbolos da cultura galega ou calquera recurso que el queira utilizar.
10. Que o alumno diferencie as calidades e compromisos do amor cristián e do sacramento do matrimonio ante outras manifestacións do amor humano.

4.3.- Procedementos e instrumentos de avaliación

Procedementos de avaliación.

Nos procedementos de avaliación recolleamos todos os métodos que fan posible contrastar o grao de aprendizaxe da materia tendo en conta os diferentes elementos que constitúen o currículo, isto é as competencias básicas, os obxectivos, contidos e os criterios de avaliación. Os métodos agrupámoslos en catro grandes bloques: observación na aula, producións escritas e dixitais, intervencións orais e probas específicas.

AVALIACIÓN ORDINARIA. Ao longo do curso realizaranse tres avaliacións, unha por cada trimestre. A deste último coincidirá coa avaliación final ordinaria do mes de xuño.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA Estará baseada nos contidos mínimos que constan nesta Programación Didáctica.

Instrumentos de avaliación.

Os instrumentos de avaliación constitúen o soporte físico que se emprega para recoller a información sobre as aprendizaxes esperadas dos alumnos correspondentes aos procedementos de avaliación subliñados anteriormente:

- **Observación sistemática:** Leva consigo a observación das actitudes manifestadas polo alumno e das súas respostas ás tarefas suxeridas a diario na aula. Comprobación de respecto aos compañeiros/as, á orde na clase, ao profesor/a, aos materiais propios e alleos. Valoración de se o alumno acepta ou non os roles

asignados, axuda a organizar o grupo, coopera nas tarefas comúns.

- **Producións do alumno:** Expresión nun caderno de clase e/ou nun blog das actividades realizadas. Resolución de exercicios e prácticas realizadas na clase. Elaboración de resumos, monografía, informes.
- **Expresións orais:** Conversación co alumno para medir a súa implicación nos temas desenvolvidos na clase: valoración da súa creatividade e investigación persoal. Valoración no diálogo do seu grado de interese pola materia, do seu comportamento, da integración cando o traballo sexa en grupo. Participación positiva nas postas en común. Respecto aos quendas nos debates.

Probos específicos: probas tipo test e cuestionarios. (A verdadeiro ou falso, a encher espazos en branco, aparellar de selección múltiple). Exposición dun tema. Interpretación de datos.

Procedementos para a realización da avaliación inicial na ESO.

Realizarase unha proba escrita específica a principio de curso, preferentemente na segunda quincena de setembro, para diagnosticar a situación de partida do alumnado pois coñecer as competencias coas que chega o alumno é moi importante para poder detectar casos que precisen atención á diversidade. Os contidos desa proba serán os axeitados aos contidos mínimos do curso anterior da ESO que cada grupo de alumnos teña realizado agás no caso de 1º ESO onde os contidos da proba estarán relacionados cos contidos de relixión na Primaria. Esa proba escrita pode conter preguntas obxectivas así como de texto incompleto, de emparellamento e de opción múltiple. Tal proba terá un carácter informativo e non terá validez para a cualificación final.

5.- Metodoloxía didáctica

O principio metodolóxico nesta materia é o de partir da realidade dos propios alumnos, auténticos protagonistas da aprendizaxe, para axudarlles a ser cada vez máis autónomos e capaces de desenvolverse por si mesmos. Por iso é preciso ter moi en conta o que eles coñecen e pensan sobre un tema concreto tratando de conectar cos seus intereses e necesidades. E así, dese xeito, propoñerlles unha finalidade clara para as novas aprendizaxes, que xustifiquen o esforzo e a adicación persoal que se lles vai esixir, favorecendo a aplicación e a transferencia das aprendizaxes relixiosas á vida cotián.

Ao mesmo tempo habemos de seguir o criterio dunha interdisciplinabilidade porque a relixión é unha materia que está intimamente relacionada coas demais áreas curriculares. De aí a importancia da globalización procurando entrar en contacto coa cultura concreta, en diálogo aberto cos outros campos do saber. Dun modo especial coas áreas que van en procura dunha síntese coherente e integradora da personalidade do alumno.

Outro criterio básico é que a aprendizaxe ha de ser crítica para que aprendan a valorar o feito relixioso e a respectar a dignidade sagrada de todos os seres humanos. Iso axudaraos a que descubran unha visión xeral do que supuxo e como influíu a relixión ó longo da historia e coñezan que ela foi un elemento integrante da cultura e da vida da humanidade.

Con ese criterio dunha crítica positiva adquirirán uns valores fundamentais para a interpretación, asimilación e vivencia da propia historia e do mundo obtendo unha visión harmónica da vida que lles posibilita ser máis felices e construtores de paz.

Outro criterio metodolóxico é o da pluralidade. Fomentaremos na clase unha dinámica

que favoreza a interacción comunicativa procurando un clima de axuda mutua, empatía respecto e tamén faremos uso dunha pluralidade de medios, tales como análise, debates, exposicións,etc., para evocar experiencias, presentar contidos relixiosos e para axudar ó alumno a descubrir e a expresar con espírito crítico e construtivo o que foi descubriendo e, á vez, aprenda a respectar e valorar os criterios e as achegas dos demais e se vaia abrindo a unha sociedade multicultural.

6.- Materiais e recursos didácticos

Neste curso 2015-2016, debido á crise económica que padecen a maioría dos nosos alumnos e tamén a que dispoñemos de recursos dixitais gratuítos, os libros de texto non son obrigatorios aínda usaremos todos os que existen gardados de anos anteriores. Os recomendados son:

En xeral botaremos man de:

- Materiais do repositorio Abalar.
- Libro dixital coa pizarra dixital.
- Fichas das carpetas de recursos do Departamento.
- Documentos da Igrexa Católica (Encíclicas, Concilio Vaticano II, etc.)
- Revistas, diarios, información do Terceiro Mundo.
- Comentarios de texto.
- Videoteca e bibliografía da Biblioteca do Instituto.
- Exposición en paneis, murais.
- Diversos recursos lúdico-relixiosos tanto en papel como na Rede.
- Cancións e actividades musicais.
- Xogos e dinámicas grupais.
- Presentacións en Power-Point, Prezi e noutros recursos on-line.
- Exercicios de valores.
- Aula virtual e web do propio Centro.

7.- Avaliación, cualificación e promoción do alumnado

Procedementos de avaliación.

Nos procedementos de avaliación recolleamos todos os métodos que fan posible contrastar o grao de aprendizaxe da materia tendo en conta os diferentes elementos que constitúen o currículo, isto é as competencias básicas, os obxectivos, contidos e os criterios de avaliación. Os métodos agrupámoslos en catro grandes bloques: observación na aula, producións escritas e dixitais, intervencións orais e probas específicas.

AVALIACIÓN ORDINARIA. Ao longo do curso realizaranse tres avaliacións, unha por cada trimestre. A deste último coincidirá coa avaliación final ordinaria do mes de xuño.

AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA Estará baseada nos contidos mínimos que constan nesta Programación Didáctica.

Instrumentos de avaliación.

Os instrumentos de avaliación constitúen o soporte físico que se emprega para recoller a información sobre as aprendizaxes esperadas dos alumnos correspondentes aos procedementos de avaliación subliñados anteriormente:

- **Observación sistemática:** Leva consigo a observación das actitudes manifestadas polo alumno e das súas respostas ás tarefas suxeridas a diario na aula. Comprobación de respecto aos compañeiros/as, á orde na clase, ao profesor/a, aos materiais propios e alleos. Valoración de se o alumno acepta ou non os roles asignados, axuda a organizar o grupo, coopera nas tarefas comúns.
- **Producións do alumno:** Expresión nun caderno de clase e/ou nun blog das actividades realizadas. Resolución de exercicios e prácticas realizadas na clase. Elaboración de resumos, monografías, informes.
- **Expresións orais:** Conversación co alumno para medir a súa implicación nos temas desenvolvidos na clase: valoración da súa creatividade e investigación persoal. Valoración no diálogo do seu grado de interese pola materia, do seu comportamento, da integración cando o traballo sexa en grupo. Participación positiva nas postas en común. Respecto aos quendas nos debates.

Probas específicas: probas tipo test e cuestionarios. (A verdadeiro ou falso, a encher espazos en branco, aparellar de selección múltiple). Exposición dun tema. Interpretación de datos.

Procedementos para a realización da avaliación inicial na ESO.

Realizarase unha proba escrita específica a principio de curso, preferentemente na segunda quincena de setembro, para diagnosticar a situación de partida do alumnado pois coñecer as competencias coas que chega o alumno é moi importante para poder detectar casos que precisen atención á diversidade. Os contidos desa proba serán os axeitados aos contidos mínimos do curso anterior da ESO que cada grupo de alumnos teña realizado agás no caso de 1º ESO onde os contidos da proba estarán relacionados cos contidos de relixión na Primaria. Esa proba escrita pode conter preguntas obxectivas así como de texto incompleto, de emparellamento e de opción múltiple. Tal proba terá un carácter informativo e non terá validez para a cualificación final.

Criterios de cualificación.

Os criterios de cualificación -relacionados coa valoración e notas finais- soamente son un aspecto máis de todo o proceso de avaliación, cuantifican se o alumno acadou os obxectivos, contidos mínimos e competencias básicas segundo os procedementos e criterios de avaliación establecidos na Programación. A nota de cualificación farase cos números do 1 ao 10 e calcularase segundo os parámetros seguintes:

ACTITUDE ANTE A MATERIA (comportamento, interese, implicación, participación) Supón un 30% na nota.

VALORACIÓN DAS TAREAS PROPOSTAS NA AULA: Terase en conta a presentación do caderno de clase así como as publicacións persoais que reflicten as tarefas propostas, o respecto ás normas de clase, a curiosidade e interese pola materia.

Tamén se terá en conta: Preguntas e/ou respostas a fichas, aclaracións, suxestións oportunas ó profesor e compañeiros. Exercicios propostos polo profesor.

Valorarase a entrega nos prazos, a calidade dos contidos, variedade de fontes, capacidade de análise e de síntese e participación no grupo cando sexan de facer en equipo. Aos alumnos que fagan exercicios de xeito voluntario teráselles en conta para recuperar as posibles ausencias á clase ou compensar as deficiencias nos exercicios obrigatorios. Supón un 40% na nota.

AVALIACIÓN DAS DIVERSAS UNIDADES DIDÁCTICAS. Exercicios escritos (en forma de test, convencionais ou por correo electrónico) sobre dos contidos estudados. Supón un 30% da nota. Poderanse usar materiais para a súa realización. Se na nota final de xuño o alumno/a non acadara un 5 de puntuación, fará unha proba de recuperación escrita en setembro

8.- Avaliación do proceso do ensino e a práctica docente.

- Avaliación inicial na primeira quincena do curso.
- Recapitulación do proceso de ensino na memoria final.
- Avaliación da temporalización das distintas unidades didácticas.
- Avaliación final dos alumnos do proceso de ensino-aprendizaxe do curso.

9.- Actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Neste curso académico 2015-16 non hai alumnos con materias pendentes.

A) Se un alumno ten pendente a relixión católica do curso anterior e continúa cursándoa, valorarase no primeiro trimestre se o alumno vai acadando os contidos mínimos co rendemento no actual curso. Esa valoración será mediante unha proba escrita ou oralmente mediante preguntas no desenvolvemento das clases habituais. Se o alumno non acadara os obxectivos mínimos ao longo do curso poderá optar por realizar unha nova proba de pendentes en Setembro.

B) No caso de que o alumno non siga cursando a materia de relixión realizará, coincidindo coa primeira avaliación, unha proba axeitada ós contidos mínimos. Se non a supera terá, a final de curso, outra proba ou entrega de traballos relacionados cos temas correspondentes. En calquera caso os plans para a superación serán os propios do nivel que lle quedou pendente ao alumno. E a avaliación terá carácter continuo sendo sumamente importante o interese que mostre o alumno.

10.- Procedementos que lle permitan ó alumnado acreditar os coñecementos necesarios (BAC)

11.- Avaliación inicial

Realizarase unha proba escrita específica a principio de curso, preferentemente na segunda quincena de setembro, para diagnosticar a situación de partida do alumnado pois coñecer as competencias coas que chega o alumno é moi importante para poder detectar casos que precisen atención á diversidade. Os contidos desa proba serán os

axeitados aos contidos mínimos do curso anterior da ESO que cada grupo de alumnos teña realizado agás no caso de 1º ESO onde os contidos da proba estarán relacionados cos contidos de relixión na Primaria. Esa proba escrita pode conter preguntas obxectivas así como de texto incompleto, de emparellamento e de opción múltiple. Tal proba terá un carácter informativo e non terá validez para a cualificación final.

11.1.- Medidas individuais ou colectivas a adoptar en función dos resultados

As medidas a adoptar será adaptar as actividades da programación ó nivel e características dos alumnos e quedarán reflectidas na memoria final.

12.- Medidas de atención á diversidade

No ensino da relixión temos o convencemento de que cada persoa é única e irrepetible polo que a atención á diversidade está sempre presente. Habitualmente ocorre que algúns alumnos teñen necesidades educativas especiais asociadas a algún tipo de discapacidade física ou mental, outros necesitan axudas técnicas e outros están máis adiantados nas súas calidades requirindo ensinanzas alternativas para satisfacer as súas posibilidades en toda plenitude. En todo caso seguiranse as directrices que marque o Plan de Atención á Diversidade do Centro. Evidentemente traballaremos de acordo co diagnóstico psico-pedagóxico en estreita relación co Departamento de Orientación do Centro e en sintonía cos profesores compañeiros de Pedagogía Terapéutica. Ademais, para ser fieis á singularidade de cada alumno e alumna trataremos de:

- Escoller en cada caso o máis apropiado propoñendo variedade de actividades para un mesmo contido: non todos os alumnos realizarán as mesmas actividades. Diferenciamos contidos prioritarios dos outros complementarios e de ampliación.
- Graduar as diversas aproximacións que poden darse a un mesmo criterio de avaliación.
- Utilizar metodoloxías diversas, empregando materiais didácticos variados e graduados en función da súa dificultade.
- Favorecer equipos na clase que posibiliten a interacción: agrupamentos flexibles e ritmos distintos. Os grupos de traballo non estarán sempre formados por os mesmos alumnos senón que estarán en función da tarefa a realizar.
- Para alumnos máis motivados faranse actividades de ampliación que lles axuden a desenvolver as súas capacidades.

Para alumnos con dificultades no proceso normal de aprendizaxe ofreceranse actividades sinxelas, breves e de reforzo coa intención de prestarlles todo o apoio que precisen.

13.- Elementos transversais

Os alumnos terán a súa disposición material de reforzo, e poderán consultar dúbidas ou pedir material complementario na aula, nos recreos e no correo electrónico.

14.- Actividades Complementarias e extraescolares

Marco teórico

Os obxectivos das actividades deste departamento de relixión son:

- Procurar unha relación entre os alumnos que provoque unha maior consideración das capacidades de autoestima persoal, de inserción social e de afecto.
- Animar o traballo en equipo favorecendo a solidariedade e apreciando o valor do distinto.
- Facilitar a convivencia e integrar aos alumnos de distintas culturas.
- Completar a formación relixiosa na súa aplicación práctica achegando aos alumnos á cultura, arte e símbolos relixiosos do seu entorno. As actividades realizaranse sempre en coordinación co Departamento de Actividades Extraescolares que, no noso Centro, está baixo a supervisión de Vicedirección. Por iso a temporalización concreta de cada actividade farase co Plan que ha de establecerse nos primeiros días de clase cando se teñan os datos concretos de cada grupo e de outras materias e que ha de ser aprobado polo Consello Escolar do Centro. Por mor das dificultades económicas actuais e da ausencia de proteccións sociais e civís que amporen ós profesores nas saídas, este Departamento realizará as actividades en interrelación con actividades doutros Departamentos do Centro que xa estean programadas e apoiadas por os organismos responsables. E tamén nalgúns casos realizaranse as actividades en colaboración con outros Institutos para abaratar custos e para maior enriquecemento cultural dos alumnos.

Marco práctico Complementarias

-Xornada Declaración Dereitos Humanos, Xornada de solidariedade no Nadal, Celebración do Día da Paz, do día da muller...

.- Conta-contos/Charlas-coloquios-mesas redondas.-Xornada do libro: a Biblia, o Corán e a Biblia hebrea. Encrucillada das tres grandes relixións monoteístas. Uso da Biblioteca do Centro.

Extraescolares

- Coñece a túa parroquia: visita a algunhas parroquias dos alumnos.
- Convivencias con outros alumnos de centros educativos.
- Saída ás rúas da cidade para análise da realidade e relación coa Doutrina Social da Igrexa.
- Viaxe a Santiago de Compostela para achegamento á tumba do Apóstolo Santiago ou doutro lugar de interese cultural - relixioso.
- Visita ao mosteiro de Carboeiro.
- Se durante o curso académico 2015/16 aparecera a posibilidade de facer algunha outra saída interesante e relacionada coa materia, tamén a levaríamos a cabo, porque o primeiro é a aprendizaxe significativa dos nosos alumnos.

15.- Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación

Os procedementos para avaliar a programación de relixión católica deste curso 2015-2016 son de dous tipos:

A) Unha avaliación de progreso:

1. Haberá que ir vendo o axuste de obxectivos, contidos, criterios de avaliación, procedementos e actividades á realidade do alumnado, ás súas necesidades e características e á realidade das posibilidades educativas do Centro.

2. Valorarase tal axuste nas reunións de Departamento e nas avaliacións e, se resulta pouco axeitado, haberá que modificala durante o percorrer do curso.

B) Unha avaliación final:

1. Prestarase moita atención ao porcentaxe de alumnos que, na súa avaliación final, queden coa relixión sen aprobar.

2. Os erros detectados recolleranse na memoria final de curso para a elaboración da programación do próximo curso.